

DOSYA/EDİTÖRDEN**TIP EĞİTİMİ NE İÇİN?***Alpay AZAP**

Tıp eğitimi hem mezuniyet öncesi, hem de mezuniyet sonrası boyutları ile Türkiye’de ve Dünya’da son yıllarda en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Aslında tıp eğitiminin tartışmaya açılması ülkemiz için yeni bir şey değil. Sorunları bire bir yaşayan kesim olan öğrenciler yıllardır bu sorunların üzerinde durmuş, anket vb. çalışmalar yaparak kendi bakış açılarıyla sorunları tanımlamış ve çözümler üretmişlerdir. Yeni olan bu sorunları çözmeye konumunda bulunan öğretim üyeleri ve yöneticilerin, biraz da sorunların ciddi bir tıkanıklık boyutuna ulaşmasının da etkisi ile, konuyla ilgilenmeye başlamalarıdır.

Toplum ve Hekim Dergisi yayın hayatına başladığı 1978 yılından beri konunun öneminin farkında olmuş, gerek tek tek yazılar, raporlar ile gerekse konuyu bütünsel bir çerçevede ele alan dosyalar hazırlayıp yayınlamaya tıp eğitimi alanına katkıda bulunmuştur. 1994 yılında hazırlanan tıp eğitimi dosyasının üzerinden geçen 7 yıllık sürede tıp eğitiminde yeni gelişmeler yeni tartışmalar oldu. O zaman için çok da yakın görünmeyen yeni eğitim tekniklerinin hayat bulması hedefi Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde gerçekleşti. Bu reformun ardından başka tıp fakültelerinde benzer değişimlerin adımları atılmaya başladı. Konuya verilen önemin bir göstergesi olarak sayıları gittikçe artan tıp eğitimi anabilim dalları ile karşılaşmaya başladık. Bu yeni deneyimlerin sonuçları hakkında genellemeler yapmak için erken sayılsa da en azından ilk sonuçları üzerine yorum yapmak, tartışma yürütmek mümkün. Nitekim bu sonuçların tetikleme ile, tıp eğitiminde uygulanmaya çalışılan yeni eğitim teknikleri üzerine tartışmalar son zamanlarda yoğunlaşmıştır. Toplum ve Hekim olarak tıp eğitimindeki

yeni gelişmeleri değerlendirmek, yeni tartışmaları bir araya getirmek böylelikle bu alana katkıda bulunmak amacıyla, “Topluma Dayalı Tıp Eğitimi” konulu bir dosya hazırladık.

“Topluma dayalı eğitim”, “toplum tabanlı eğitim”, “aktif eğitim”, “öğrenci merkezli eğitim”, “probleme dayalı eğitim” gibi kavramlar etrafında yürütülen tartışmalarda zaman zaman belli bir yöntemin, o yöntemi savunanlarca bir amaç haline getirildiğine tanık oluyoruz. Oysa tıp eğitimi, hangi yöntemle yapılırsa yapılsın sağlığı koruma ve hastalıkları iyileştirme becerisine sahip insan gücü yetiştirmek için bir amaçtır. Aslında sorun tam da burada başlamaktadır.

Sorun şu soruya verilecek cevaba ilişkindir: Eğitim sistemi nasıl bir hekim yetiştirmek için düzenlenmelidir? Topluma yararlı olma isteği taşıyan, toplumun sağlık sorunlarını saptayabilecek ve sorunların çözümünde liderlik yapabilecek, kendi kendine öğrenebilen, koruyucu ve tedavi edici hekimlik bilgi ve becerisine sahip olan kısaca toplumun sağlık düzeyini yükseltebilecek, ülke ihtiyaçlarına cevap verebilecek hekimler mi; yoksa, sağlık hizmetini bir ekip çalışması olarak algılamayan, ekip çalışmasını yürütemeyen, toplumun sağlık sorunlarına ilgisiz, sadece hastalarla hatta sadece hasta olan organlarla ilgilenen, ezberci, koruyucu hekimlik bilgisinden ve etik değerlerden yoksun hekim tipi mi?

Ancak iş bu soruyu yanıtlamakla da bitmiyor. Yanıtlanması gereken ve belki de ilkinden daha önemli olan bir diğer soru şudur: Eğitim nasıl bir insan tipi yetiştirmek için düzenlenmelidir?

Toplumsal sorumluluk sahibi olan, bilimsel düşünebilen, doğa ve toplum alanındaki bilgileri

*Uzm. Dr., Başkent Univ. Tıp Fak. Klinik Mikrobiyoloji ve Enfeksiyon Hastalıkları Anabilim Dalı

genelleyebilmiş, olaylara sorgulayıcı olarak yaklaşan, inisiyatifli, yaratıcı, demokratik düşünebilen, aydın bir insan mı; yoksa, bireyci, önyargılı, bilimsel düşünceden uzak, edilgen, her konuda kolay güdülebilen, kendi meslek alanı dışında kalan konularla ilgilenmeyen bir insan mı?

Tıp eğitiminde yöntemi belirlerken önemli olan bu sorulara verilen yanıtlardır. Tıp eğitiminin, her iki sorunun yanıtında birinci şıkta anlatılan hekim ve insan tipini yetiştirmek üzere programlanması konusunda sanırız herkes hemfikir. Yöntem tartışması, "bu hedef hangi eğitim yöntemi ile daha iyi gerçekleştirilebilir" in tartışması olmalıdır.

Ancak sorun bu sorulara verilen doğru cevaplar ve seçilen doğru yöntemlerle de bitmemektedir. Sorunun bir de toplumsal yanı vardır. Geçen sayımızda Vincente Navarro'nun, 2000 yılı Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) raporunu eleştiren makalesini yayınlamıştık. Navarro özetle; bir toplumun sağlık göstergelerindeki iyi ya da kötü yöndeki değişiklikleri DSÖ'nün iddia ettiği gibi sağlık sistemlerinin değil, sosyal, ekonomik ve politik müdahalelerin belirlediğini örnekleri ile ortaya koymakta idi. Söz konusu tıp eğitimi olduğunda da bu değerlendirme geçerlidir. Tek başına çok iyi bir tıp eğitimi sistemini hayata geçirmek toplumun sağlık düzeyinde beklenen iyileşmeyi sağlamayacaktır. Bu durumda toplumsal yapının kendisine yönelik yapılan sosyal, ekonomik ve politik müdahalelerin, belirleyiciliği gündeme gelecektir. Tıp eğitimiyle ilgili tartışmaların, bu müdahalelere dair analizler yapılmadığı ve alternatif yaklaşımlar getirilmediği takdirde havada kaldığı ve amacına ulaşmadığı kanısındayız.

Dosyamızı hazırlarken bu bütünsel yaklaşımı yansıtmaya çalıştık;

Dosyanın hazırlanmasında büyük katkıları olan Ata Soyer, bizleri sağlığın tarihinde kısa bir gezintiye çıkardığı makalesinde sağlığın gelişimi ile tıp eğitimindeki gelişmeleri ilişkilendiriyor. Dosyada Ata Soyer tarafından derlenen ilginç bir belge de yer alıyor: Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti'nde Tıp Eğitimi Müfredatı. Erhan Nalçacı tıp eğitiminin diğer toplumsal olaylarla ilişkisi ve toplumsal değişimlerin tıp eğitimi ile karşılıklı etkileşimini inceliyor. Dosyamızda sağlık sistemleri ve eğitim ilişkisi, Gazanfer Aksakoğlu tarafından ele alınıyor. "Probleme dayalı öğrenme"yi küreselleşme süreci ile buna bir ölçüde karşı koymaya çalışan eğitim biliminin bir çelişme noktası

olarak tanımlayan Oğuz Dicle, klasik tıp eğitimi yöntemi ile yeni yöntemlerin performansını karşılaştıran çalışmalardan örnekler sunuyor. Tartışmadaki kavram karışıklığını sadeleştiren makalesinde Zuhale Okuyan eğitimin içeriğine vurgu yapıyor. Feride Saçaklıoğlu ve Meral Türk, topluma yönelik ve topluma dayalı tıp eğitimi uygulamalarından örneklerle tıp eğitiminin sağlıkta eşitsizliklerle olan ilişkisine değiniyorlar. Reyhan Uçku topluma dayalı tıp eğitiminin Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'ndeki uygulamasını ele alıyor. Ferhan Dereboy ve arkadaşları Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi'ndeki tam entegrasyon deneyimlerini aktarıyorlar.

Geçtiğimiz ay tıp eğitimi alanına sevindirici bir katkı daha geldi. Başta eğitim olmak üzere Türk Tabipleri Birliği'nin yürüttüğü çeşitli etkinliklerde görev alan Cem Terzi'nin "Toplum Sağlığına Bir Köprü: Tıp Eğitimi" isimli kitabı yayımlandı. Kitabında tıp eğitimi alanındaki bilgi birikimini kendine özgü yorumuyla bir araya getiren ve hepimize önemli tartışma başlıkları sunan Cem Terzi, dosyamızda yer alan yazısında kitabı yazmaktaki temel gayesini, tıp eğitimiyle ilgili çıkış noktalarını anlatıyor. Kitapta işlenen belli başlı tezleri aktaran yazı umarız kitabı henüz okuyamayanları, okumaya motive eder. Dosyamızda, beş tıp fakültesinde kurulu olan tıp eğitimi anabilim dallarına gönderdiğimiz minik ankete Ankara, Hacettepe ve Ege Üniversitesi tıp fakültelerinden gelen yanıtlar da yer alıyor. Bu fakültelerde daha iyi bir tıp eğitimi için yapılanların ilginizi çekeceğini düşünüyoruz. Tıp eğitimi tartışmalarına, alternatif tıp eğitimi model önerisi ve özgün çalışma tarzı ile zenginlik katmış bir öğrenci grubunun, Aktif Eğitim Grubu'nun, konuya yaklaşımını ve çalışmalarını, özellikle bu konuda çalışmayı düşünen öğrencilere fikir vermesi açısından yayınlamak istedik. Bu yazılar dışında Türk Tabipleri Birliği Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu'nun kısa bir özeti de dosyayı bütünlüyor. Dosyada bu kadar çok rakamsal veri olunca, derginin ilgiyle izlenen sayıların dili bölümünü, sizleri sayılara boğmamak için bu sayıda yayınlamıyoruz. Yayınlamadığımız tek bölüm sayıların dili değil. Dergilerden bölümü ile birlikte dergimizin sayfa sınırı izin vermediği için tıp eğitimi ile ilgili yayınlamadığımız yazılar da oldu. Bu yazıları dergimizin sonraki sayılarında sizlerle paylaşmayı istiyoruz.

Dosyanın tıp eğitimi tartışmalarında yeni ufuklar açması dileğiyle...